

Mälestuskilde kahest seminarist

Kogenemata maapoisina Rakvere Õpetaja Seminari
sisseastumiseksamenitel.

re Juba lapsena imetlenin kangel õhtupäitkess säravat Rak-
vere Seminari elutunde hõngut. Kui hüjelpalkee muinasjutus,
kuijetõmbav ja igatsustäratar näis see siis muile.

Nüüd seistes selle ümbruste palkee hümnisel, leides et see
ei ole küll see palkee, milleks toda kumagi pidanud, aja
oli itkagi võimas elitus Rakvere linna kohta.

Sidemesin ^{hoonesse} ~~elutusse~~. Sirrekaipu lähedal leidsin kantselei regist-
reerimiseks. Oli väike pool tundi veel eksamine algama.
Inspektories pr. Kasvandik registreeris mu sooviaralduse. Olevat
kiill juba hilja, aga lisab mu nimie siiski veel nimestiku
lõppu. Lahkusin natuke segate tunnetega kantseleist ja jätkin
koridoris ringi vaatama. Mis nüüd, kuhu minna, mis edasi
teha? ^{Ilus meenus} ~~Tuleb meelde~~, et meie koolist peab ju ka veel tein-
simeks eksamine olema. Kõndisin ringi võraste haaslaste
keskel, kes gruppidesena siin ja seal omavahel vestlesid.
Kohatasin vanti üht endist koolihaaslast. Kumbin temalt,
et esimene eksam on eestikeele kirjand.

Vanti ~~off~~ ay nii kangel. Rõksime ülest saadi, kuis
igarike jaoks (land paberiga juba ootab. leidsin ka minu
jooks pandud lüha. Teemaks: miks tahvan astuda seminari?
Teema ei ~~ole~~ ^{peagi} raske olevat. Kirjandi kirjutanine polnud
muile alghoolis kumagi raskusi valmistanud. Asusis raku-
liku siidamaga ~~mitte~~ mõtete kirjapanemisele. Mustandit
ma ei karatsenud lõpuni välja kirjutada. Ainult algus
lõpselt ja edasi peapööred. Vauvalt (ma sain hakata

"puhtalt" ümberkirjutama, kui kaeji läks oma
tööd juba ära andma. See käitis mind, juba valmis
ja mina pole veel kusaft! Suurendamisi tempot, et muide
ma ehk ei saagi õigel ajal valmis. Vahetevahel tuli
juunde uusi valmisolejaid, kes (saalist võisid) lahkuda.
Olin häiritud, et ma teisteja (tempot ei jõudnud) pidada.
Kiire kirjutamisega läks hakkini ungeliseks ja isegi
(sõnu unustama) vahet. Lõpuks olin siiski valmis.
(Ei) olid jäänud veel vaid mõned. Itälugemine
jõi pooleli. Aj sai täis. Töö tuli ära anda.

See oli siis esimene katse. Olin veidi pettunud endas.
Kuidas teised nii kiiresti valmis said? Olin ma vähem
teistest? Kohtam koridoris (meie) endisi koolikaaslast.
Nemad arvasid, et hästi oli läinud. Ma ei osanud midagi
öelda, teadsin vaid, et aeg tuli püüda ja see sejas mind.
Pärast Päide lõunat oli matemaatika kirjalik eksam.
Sääl oli rohkesti peamurdumist. Aeg ei tulnud siin
püüda, aga kui ma endiste koolikaaslastega vastuseid
võrdlesin, siis oli meil vähe ühiseid vastuseid.

Jälle rahutus. Polnud millegi ^{ki} enamus tahtmist.
Teisel päeval pidid (seminarilised eksamid) olema.
Lõunast liinast välja, 5 km eemalolevasse Päide
külla, vanaisa juurde õomajale, kus lapsega enamend
10 aastat oli mööda saanud.

Väikese vastumeelsusega sammusin teisel hommikul
seminari suunas. Kuidas täna läheb? Eks näe!

Koridor kihvas juba eile nähtud kaasvõitlejatest.
Neist hakkand filma maks ngerlast, kes kuidagi oma

aktiivse poolt filma torhand.

Suunalised eksamid algand gruppide vütižmatemaatika, emakeeles ja laulmises ühel ajal.

Sattusin kõigepealt ühte matemaatika-gruppi. Eksami-
meeripaks oli näpitsprillidega, kitsa näoga ja täpsate teravate
väljendustega keskealine mees. Nagu ma hiljem teadsin oli
see matemaatika- ja füüsika-õpetaja Kaler Katarasepp. Pärastise
hojemuste põhjal: võja nõudlik, aga õiglane õpetaja.

Kuna ma ei olnud esimeste küsitavate hulgas, siis oli
aga aega harjuda ja kohaneda küsimisvõrre ja vastustega.
Õppisin selle poole tunni ootamise ajal ühte ja teist. Kui hord
minu kätte jõudis, võisin ma vastamaandatud hojemusi eduga
kanutada. Minu hõest küll palju ei küstitudki. Arvan, et
kõik küsimused õieti vastasin.

Täps Fooris. Ruttam muusika-eksamile. See toimus suures
saalis, kus eelmisel päeval kirjutatud eksamid olid olnud.
Laud ja toolid olid kadunud. Eksaminandid seisis grup-
pidena siin ja seal. Parajasti oli keegi laulmas. Klaveri
taga istus väike, suurte prillidega kõhna näoga mees. Olis
tada varem laulnud koorijuhuna näinud. Ta minu oli
Evert Mesiäinen. Kuna seisin kaugemal, siis ei kuulnud,
mida eksamineeritavalt küsiti. Vahetevahel lasti aga
laulda. Tundsin paljusid laule. Märkasin ka, et mõned
õieti ei laulnud. Mul oli mõttes laul juba väga va-
litud, mida ma kavatsin laulda laulda. Kui hord
jõudis minu kätte, jõudis, siis ei lastudki mind laulda. Õpetaja
lõi klaveril mõned lubid ja käskis järgi laulda, mis
oli minu meelest õigemini lüüa, oli. Minu aint polnudki
see õige eksam, ma ei saanudki oma laulusõnast

näidata, mida ma nii väga tahtsin. Kiitis aga siis, et kas ma ka teooriat olen õppinud. Vastasin jah. Kiitis siis paari intervalli ja ühte helireidet, mitmeid ja missuguse mängiga. Ma vastasin küsiti. Kiirga näole tuli kerge naeratus, vaatas ka eksamineerijale ja ütles, „teab küll“.

See eksam oli läbi, võisin minna. Tuju tõusis. Muunka pärast raskusi ei tule!

Pärast ~~Päiale~~ ^{le} lõunat oli ^{eesti keeles} ~~seuline~~ eksam. Eksamineerijaks ^{oli} väga kena ja siirsaadne preili. Kiitis, mida ma olen lugenud ja missugused eesti kirjanduse ma tean. Lõpuks kiitis, kas ma Aino Kaldart ka midagi olen lugenud? ja siis: „Kas teate, mis rahvusest on Aino Kallas?“

Imelik kiirumus, mõtlen, kuidas saab Aino Kallas muulane olla ja vastasin: „Eestlane muudugi!“ Preili naeratas ja ütles: „Ei, ta on soomlane, aga ~~teie~~ ei ^{tarvitsenud} ~~prakt~~ seda teada.“ Tõrhas silma „Teie“, mida ma teiste eksamineerijate juures ei märganud.

Olin valmis, võisin edasi minna järgmise laua juurde, kus Tõdise näoga vanem härra mind juba ootas. Olin vahelpeal juba teada saanud, et see on uus ⁵ Seminari direktor Voldemar Raam.

Teda huvitas, kuidas ma oma vaba aja mööda saadan. Rääkisin lugemisest, viiulimängust ja spordist.

„Sa olid muudugi kõige parem sportlane oma koolis?“ kiitis ja jäi mulle tervalt otsa vaatama. Ei, ühtegi minust parem, vastasin. Naeratas kergelt, teji märk ^{meid} oma paberitele ja ütles, et ma võin minna.

All kuulutuslaval oli teadaanne eksamist osavõtjatele, et jägajärjed homme kell 11. - teatatakse

~~suures saalis teatavaks teha.~~

Nüüd veel üks õo magada, enne kui otsus langeb. Parajasti, kui tahtsin lahkuda, tuli endine alkoholi juhataja vastu. Rääkis, et ta olevat eksaminumbruid näinud, mil olevat kõige paremad numbrid tema õpilastest. See ei olnud mulle teus uudis, aga kas need numbrid küllaldased on eksamite ^{õhendamise} ~~toor~~ ^{toor} ~~tauses~~ ^{tauses} seda ta ei teadnud öelda.

Kui teisel hommikul seminar uuesti sisse astusin, oli kohal juba palju eelmistel päevadel nähtud nägusid. Kõik olid õhvit, Seminar-alkoholi õpilased olid oma arjas kindlad, neid huvitas rohkem see, kes meist on nende uued tulevad kaaslased.

Varsti käis ka kell kogunemise suured saali. Kohal olid ka mõned õpetajad. Varsti tuli ka prl. Kasvandik paberitega kaas. Kõik jäid vaikseks, otustav silmapilk oli saabunud, nimede lugemine algas. Need ei olnud tähestikulises järjekorras. Hõisatavad särasid. Teistel prgi tõusis, juba hulk nimeid loetud, minu nime aja mitte. Kas siiski olen läbikukkunud? Kõikluse uss märis terravasti iseteadvust. ja siis ometi: Kuuln oma nime nimetamist. Suurest heastusest ei saanud kohe sõna suust. Prl. Kasvandik vaatas juba ringi, siis taipasin ja hüüdsin „jah“.

Lugemine läks edasi, see ei olnud enam nii huvitav, mu mõtted olid muuga ametis, kui et jälgida uusi kaaslasi. Varsti lõppes ka nimede lugemine. Nägin paljude pettumust ja kurbust. Mul ei olnud aga huvi nende tähelepanu pöörata, palju tähtsam oli ^{minu} ~~minu~~

~~enda~~ uus olukord.

Vastuvõetud 36 kututi teiste huljast välja. Kokku oli neid 120, nagu hulgem kuuloru. Inspektories
pr. Kasvandik õnnitas meid. Rääkis veel ^{lühidalt} ~~lühidalt~~ ja teist
~~lühidalt~~ ja soovis lõpuks kõigile head suvepuhkust,
ja siis võitame minna.

Olin kui "seitsmendas taeras". Handum võrased
olid lahti läinud ja uus rõõmustav tulevik oli
siluapiiril. Pikk jalutus koju, 24 km, ei olnud
see hord väntar ega raske. Kõik võis nüüd
kannatada ja kanda.

Kogu Seminar ajastunt on vastuvõtu eksamid
mulle kõige sijavamori mällu sööbinud. Säärast
õnnelikku elamust ma oma kuue aastase seminar
ajastul ma enam ei kogunud. Isegi kool lõpu- ja
kutseeksamite ^{õiendamine} ~~sooritamise~~ ei rõõmustanud mind nii
kui see esimene edukas kokkupuude seminariga,
mis ^{edaspidiselt} ~~tegelikult~~ oli ka määrava tähtsusega kogu
mu eluks.

Pikk suverahk ^{asj} oli mööda. Aegas õppimine
Rakvere Õpetajate Seminaris I klassis. Enamihul-
vutest kaastlastest mäletan veel Keerast,
mitmeid nägin aga nagu esimest korda. Silma
hakkand muidugi endised seminar alghooli
õpilased, nemad teadsid ^(10. n.) ~~olid~~ igal pool asja-
mehed ja teepühadajad. Meelde oli jäänud
ka ingelane Robert Reio kelliga me ka ühte pinki
istutime. Klassi juhatajaks sai pr. Erika Wichman,
sattusime

inglise keele õpetaja ja meie klassile ka ühtlasi
saksa keele õpetaja. Sali, tumedate lühikeste juustega
ja ruttava kõnnakuga. Kiisimustes ja vastustes lühike,
selge ja täpne. Mitte kunagi pühki moraali, jutlust.
Kitsas, lühike must kleit valge kraaga, see oli ta alaline
rietus. Ta oli väga nõudlik, aga mitte liialdatult
nõudlik. Kontrollis hoolga ülesantud ettevalmistusi.
Mäletan, et ta mind hoidis neli või viis tundi järjest
põhjalikult küsis. Aga mul oli õpitud. Mul oli 1 klassis
alati hästi ettevalmistatud. Mitmed aga kukkusid
"lady" - nii oli ta hüüdnimi vanemates klassides
"Julieproost" sisse. Üks nendest oli ka inglane Robert
Reio, kes ^{oli} muide küll väga hakkaja ja aktiivne, kuid
keeltes ei saanud jalgu alla ja ^{ta} pidi juba esimese
aasta ^{lõpul} ~~lõpul~~ seminarist lahkuks.

Väljaspool õppekava pani pe. Vichman anti rõhku klassi
isetegevusele. Nii pidasime ühe kord nädalas klassi koos-
olekut, hordamööda valitud koosoleku juhataja ja protokollijoja.
Koosolekudel arutati kooli ja kooli korda puutuvad
küsimusi. Tihti oli ka kellegi poolt ettevalmistatud refe-
raat, mis hiljem läbiarutati nii sisuliselt, ülesehituselt
kui ka ettekande viisilt. Referaadi teemad olime ise koos
valinud. Iga koosoleku algul oli meidugi eelmise koosole-
ku protokollis ettelugemine ja arutamine ning koosoleku
lõpul juhataja arvamamine. Lahkarvannete puhul
arvus klassijuhataja vahel õige suuna näitamiseks.
Klassil oli ka oma ^{aga} ~~afkiri~~ "luht", mis ^{läks} ~~mis~~ klassis
hülgus ~~tahts~~ ^{hülgus} Põhjusel, lahkarvannet ^u toimetuse, ja

(olid)

kindlate kaastöölise vahel.

P. Vichmanist on mulle parimad mälestused säilinud.

Teistest õpetajatest on veel hästi meelde jäänud laulu-õpetaja Evert Mesiäinen. Rahvuseelt oli ^{ta} ta inglase. Hea muusikamees; komponist, organist ja koorijuh. Kandis alati kaasas pungil ^{tema} suurt taskut mis ^{selles} ta väikeses tütis (peaaegu maani ulatas). Mida ta seal sees kandis, jäi meile teadmata. Tal oli hõbekas klassi tülles kõigepealt tasku klavoni peale viisid. Haaras siis taskust numbriraamatut ja käsutas nimekirja järjekorras 3 õpilast korraga tahvli juurde. Igasüks neist sai siis eritundesande. Kes oma ülesandega valmis oli võis istuma minna, kes aga õiget lähendust ei leidnud, sai kõvasti pahandada. Kord ^{ja} keegi tahvli juures olles ~~ja~~ intervallidega liidmise. Ta sai siis pikalt ja laialt kuulda kui tähtis on intervallide tundmine: terve muusika põhineb intervallide tundmisel. Minu arvates see nii ei olnud. Tõusin püsti ja ütlesin, et intervallide kirjutamise üksi pole tähtis, peame oskama neid ka laulda. Mesiäinen kuulas, kargas toolilt üles ja karatas ise näost punane: „Kes Teie tahate mind õpetama hakkata, minge klassist välja!“ Läksin sõnalauzumata ja kohe kantselei ukse taha. Tahtsin direktorile kaevata, et minu ^{le} on ülekohut tehtud. Kantselei oli aga tühi, kedagi ei juttunud kohal olema. Jäin nõutult kantselei ukse juurde seisema. Samast nii paar minutit seista, kui keegi klassist tuli mind tagasi kutsuma. Mõtlesin, kas lähem või ei

men

See

Muusikaõpetajateks olid Rakvere Seminaris veel
 pr. Vassieljova klaveriõpetajana ja Aleksander Õunapuu
 kiiuliõpetajana ja orkestrijuhatajana. Pr. Vassieljova oli
 vanusepoolselt ^{emacaline} ~~daam~~ ^{vististi} ~~aga~~ ^{oma} vene immigrant? Oli esimeses
 klassis väga pehmetre kiivade sõrme harjutustega lüües.
 Ta ei olnud kunagi rahul õpilaste sõmelisustega.
 id Rahandada sai õpilaste sõrmede parandka ^{oma} võim-
 lemisõpetajad, et nad laste käid ärritavad kole-
 date pallimängudega ja muude üleannete liig-
 tustega.

Teine tüüp oli aga Aleksander Örnapu. Ta oli suur intrigant. Tülitas kaasõpetajatega ja ja ässitas õpilasi kaasõpetajate vastu. Tema viiulitunnid olid rohkem tühja jutu ajamine kui õppimine. Tunni algul lasi ta paar parimat õpilast etteantud laulutused ~~ära~~ mängida ja siis läks jutuks. Ants Tamman, kes oli suur jutumees, laulis alati paraja teema, et Örnapuu tüüsi lõpuni juttu hoida. Kui kell siis tunni lõppu kuulutas, jõudis ta öelda, et järgmiseks tunniks järgmine number ^b ~~ära~~ õppida või vana korrata. Kõnus Örnapu ümber tekkis tema korterisse sisse murdmise ^{juhul} Mire klassi-kaaslane Edmund Vares oli mitme õpetaja poolt palgatud neile küttepuid saagima ja tuppa kandma. ~~Kõnna~~ liks nendest oli Örnapu. Et nende aralikul ^{viis} puidel saaks tuppa viia, olid mõned Varesel teatanud, kus nende võti asub. Vares kasutas aga oma volitusi kergesti. Örnapu aralikes oli ta tema korteris lauasakleid hakanud revideerima. Siin oli hakanud muuhulgas pakk porno-graafilist ^{viis} Örnapuust endast, milledest Vares mõned kaasa võtis ja tontele õpilastele näitas. Kõnne jõudis ka Örnapuu. Ta hakkas Varest süüdistama, et see tema korterisse sisse murdmud, ja üht mingi terti omandanud. Asi läks tõsiseks. Õppendukogu otsustas Varesel klassi latta lõpetada, aga kevadel soovist ära saata, põhjendatuna, et ei kõlba õpetajaks.

Varis lõpetas järgmisel aastal Rakvere Ühisgümnaasiumi ja võeti ~~seta~~ eksamiga Tartu Pedagoogiumi, ~~ühendusse klassi~~. Tagapõhi jäi seadmata. Varis ise leidis, et uskumatu oli usutavaks saanud, ^{sest} direktor Raani ja õpetaja õunapuu olid ^{tema} vastu.

Siis veel võimlemisõpetaja Th. Andersoni. Berliini kehhalisekasvatuse ülikooli lõpetanud väikese kasvuga poisimees. Kange suusamees. Tä ^{em} eriala oli aga vaba võimlemine ja la idla. Mängudes oli nõrke, pidime neid ise õppima. Kuna seminaril oli ainuke ajakohane võimla Rakveres ja Limburi korras, siis käisid teised koolid kaameeleja seminaris võimlat kasutamas. Seminaril oli sel ajal väga hea sportlaskond tõnu Andersoni. Tartu ajastul ja keegi tulemus, ta ei olnud saäl enam endiselt aktiivne, aga ka populaarne.

Tähtis aine oli muidugi ~~estlased~~ ^{eesti keel}. Nelja aasta jooksul Rakveres oli meil mitu õpetajat.

Pr. Pert, kes (meid sisseastumiskatsamisel) (eksamineeris), oli enimesel aastal. Tema on vähe meelde jäänud. Oli hää ja kena, aga ma ei tea, et ma (põlvi) (eksamine) õppimud.

Siis oli asetäitja üliõpilane Hennu Jõnis, pärsine Rakvere Ühisgümnaasiumi õpetaja ja direktor. Tema oli raskem distsipliini hoidmiseja.

Järgkonnas ^{tuli} pr. Vanaveski. Õrmene mulje, mis meil temast jäi, kui direktor seda mehe entes, ei olnud just soodne. Välimelt väikese kasvuga ja tihedavõitu. Oma olemuselt kohumakas ja abiks. See on muidugi

mulje jäi püsima ka pärast esimese ajajõu. Tal oli harjumuseks alt ulespoole käega üle nina liikuda. Seda tüüpilist liigutust piisidid õpilased järele teha, kui neil ^{oli} midagi ^{"seda"} pidi. Vanakesi kehtis, ~~seda~~ ^{kehtis} oli. Õppe-
viisid ei meleta enam palju. Hiljem Tartu ajastul märkasime, et me teadame ^{kehtis} ~~enamuse~~ ^{olul} olul võrdle-
misi piiratud olud.

Omaette tüüp oli ka ^s Saksa keele õpetaja Liina-
Liino. Palja pealaga, valgete vunnude ja habemega
aastates vanahäna. Rääkis halvasti eesti keelt. Meile
tunde ta ei andnud, see tõttu ^{olud} kokkupuuted vähesed.
Kuulsime küll anekdooti tema kohta teiste õpilaste
kõrvalt. Kord olvat ta oma klassis öelnud: „Eifeli
torn on üks värsst prikk.“ Et see nii ei ole, ei
sundunud keegi „saksa vana“ veenda, õpilased pidid
seda uskuma, mis tema ütles, ta oli ju elus palju
kuulnud ja näinud!

Ja lõpuks Rakvere ajastust direktor Raam-
ise. Tunde ta meile ei andnud ja seetõttu ^{olud} kokkupuuted
^{temaga} vähesed. Rakvere ajast on ta meelde jäänud kui fasa-
maalukas ja õrslane pedagoog. Vanema ^u klassi õpi-
lased, kes teda juba varem tundsid, olid teisel
arvamisel, aga see mind ei häerinud, mina jäin
oma arvamise juurde. Talle ei meeldinud, et õpilased
vabal ajal koolimajas aega mööda saatsid. Amet-
likult ei olnud see keelatud, vähemalt ei olnud
meile teada, üheski õpetaja ei juhtunud sellele tähelepanu.
Ta käis õhtupoolikult koolimajas kontrollimas,

et korraldeldumisi ei tuleks ettenähtud korrest.
Kõik, kes otsees seisvasse tegevuses ei olnud, pidid
silmapilk hoolimajast lahkuma.

Kord teises klassis otles, kui klaviriharjutustund
oli lõppemiseks, jäin viivuks veel klassi. Seidime
kellegagi almapuures ja rääkisime. Sisse tuli
direktor. Vaatas karunilt meie otse. Väikisime
ja jäime ootama. "Pojad, mis te siin teete?"

küsis ta karunilt. Tal oli harjumus "pojad" ütelda,
kui ta sisse tegevuse või välgendusega rahul ei olnud.
"Ei midagi," vastasime. "Kaduje silmapilk." See
oli esimene kord, kus nägin teda liigedana. Hiljem
juhtus seda rohkem, aga mitte enam otse minu vastu.

Rahvare ajastust rääkides, ei saa ka ühisköögist väi-
kides ~~mööbeldada~~ ^{mööbeldada} minna. Ühisköögi juhatajaks oli maa-
pildamisõpetaja pr. Noor, kes muiratas toiduainete sisse-
ostu eest. Köögist söögisedeli ja hooldit, et söök oleks
toitev ja maitses ning ka õigel ajal valmis. Suures
söögis saalis olid laudkonnad vabatahtlikult grappeeru-
nud. Enimisel päeval oli raske-seisim ~~jälle~~ ^{mind} uue fundma-
ta olukorras ees. Keegi ei tulnud juhatama ega aitama.
Ei teadnud, kuhu pean istuma. Ühes laudkonnas
nõis palju ruumi olevat. Istujad ise nägid kõike enam-
vähem juba täiskasvanuna. Küsisin, kas võib nende
juurde istuda? Jah, aga töö meelale köögist toidu-
nõud. Kui köögist rüüstadeja tagasi jõudsin, oli toit
juba jaotatud. Ernst Schwartzberg, hiljem Enn Saluveer,
istus laua otsas, nägi ^{minu} mõnustatult olukorda ja küsis,

kas sa oled ennemest klassist? Jah! ^{kohal}
 Poiss, vaata, et sa homme õigel ajal oled, muide
 jääd jälle ilma! Muidugi olin ma edispidi õigel
 ajal, aga mulle, kui väiksemale jäid lihts napitule.
 Muide oled nad kõik fõredad. Vaatamata sellele,
 et üks klassi oli minu ja nende vahel, nad ei
 kohelnud mind vähemana. Hiljem jästas prl.
 Noor lundkonnad oma arvamisega. Sattusin
 tema lundkonda. Kõik olid fõdrakud vanema-
 test klassidest. Teme meesinik sellis lundkonnas
 oli veel alghooli õpetaja hr. Pitkov, hiljem Pitkopa.
 Meelde on jäänud sellest ajast, kui prl. Noor mulle
 korra ütles: „Ma tahkan Teid kardma, kui Te muiga
 nii hoiate!“ Väheval olvad fõdrakud ja hõnna
 Pitkov muigand. Mul hakkas paha. Tundsin ennast
 jälle saamatujumala maapõhinna, mida ma aga
 enam ei talunud olla.

1932. aastal sulges haridusministeerium kolm
 veel jädijäänud seminarit ja avas Tartus Peda-
 googiumi. Uueks Pedagoogiumi direktoriks määrati
 Rakvere seminaris direktor Voldemar Raam. Uue Peda-
 googiumi õppejõudude valikuks oli tal antud va-
 bad käed. Lõpetud seminaride õpetased võisid
 valida Tallinna või Tartu vahel. Enamik ~~sa~~ rakvere-
 lan valis Tartu. Enteks lootes sääl palju endisi õppe-
 jõude kohata ja teiseks, - Tartu oli haridus^{keskus}, ja
 rahulikum ^{linn} ~~keskus~~ kui Tallinn.

Si teadnud õieti, kuidas rääkida, oli see hea
või halb? Tulevik peidi näitama!

Põneva õppamisega moodus koolivõrk.

Esimesel päeval Tartus lõi pettumuse. Rakvere õpetajatest
oli üle viidud vaid võrmlennisõpetajad, viisilõpetaja
ja matemaatika-füüsika õpetaja Ervin Limberg.
Viimane polnud ka õige Rakverelane, ta oli 1930. aastal
Nõu Seminari sulgemisel toodud Rakveresse ta oli säälennast
enam-vähem sissetootamud, aga populaarseks ta ei
saanud. Endis Nõu Seminari õpilasi, kes temaga
koos Rakvere^{esse} olid tulnud, kokkelihtiti kannult.

Uueks klassijuhatajaks oli määratud Haapsalust
tuletulnud pr. Arike, kes hakkas meile õpetama
Pedagoogika ajalugu ja usuõpetust. Juba esimeses
tunnis tutvustas tehes selgus, et ta oli vananenud ja
kristlikult moraaltava^{mat} iluavaatega. Me olime harjunud
vabavaatelise ja mitte moraaltava^{mat} õpetaja-klassijuha-
tajaga. Hiljem selgus, et aineõpetajana ei suutnud ta ka
keelagi valmistada. Õppimine ainult numbri pärast.
Hüüdnimeks anti talle "Jeesuse pruut", millest nime
ta jäi kandma kogu meie Tartus oleku aja.

Pettumust tekitasid ka Pedagoogiumi ruumid.
Pepleri tänava puuehitus oli marmetaja vilets, võrreldes
Rakvere Seminari monumentaalse ehitusega.

Esimese päeva pettumus oli aga täiesti, kui Tähe
tänava internaatdis meid vastu võttis internaatdi
juhatajaks määratud E. Limberg oma käskude ja
keeldudega. Hiljem tundus, et Limberg, hilisema nimega

Lehis, oli sattunud siin rohkem oma õigesse sõidu-
 vette. Poolhooajal oli ta igal pool, pool, paber ja pliiats
 käes märkuste tegemiseks ja nimede üleskirjutami-
 seks. Käratamised ja jntad noomitused said jrkapeale
 harilikuks nähtuseks tema juures. Nii oli ta Rakveres
 ka Võru Seminaris endisi õpilasi kõhelnud. Mõitmed
 ei kannatanud seda alalist norimust ja lahkunud
 internaadist, nendega koos ka mina. Kuna siin al-
 lidele temaga enam palju kokkupuutumist ei olnud,
 siis lootsime, et vahikonad, ^{kulgevad} selle normaalsesse piiridesse.
 Kulgevad. Aga Linberg ei saanud jätta, kus võimalik, jätta
 ta endiselt internaatlasi tonksama. Kord viimases klassis
 olles tuli Edvard Lillenbergi teatega, et Linberg kahtuvad
 oma klassi tüdrukuid. Kiidumurele, kuni ta seda kuulis,
 rääkis ta, et Linberg olevat tema tüdrukule ka häid
 külge pannud, Aina ise olevat rääkinud. Skandaal!
 Kuidas ta julgeb! Teate mis, panevate ta kotti!
 Muidugi, kõik nõus. Nii oli võimalik Linbergi naeru-
 väaristada, mis kõigele teatavaks saab. See oli aimelt
 jutt, aga kanjemale ei mindud, keegi ei mõelnudki
 seda teoks teha, võibolla aimult mõttealgataja Edvard
 Lillenbergi. Et ^{aga} tema tüdrukus es ^{tahtis} kanjetant mõnigi da,
 rääkis ta sellest ka Ainali. Jutt lats laiali ja kõnni
 jõudis lõpuks ka Linbergi kõrvu. Paanikas alarmeeris
 ta direktorit. Ilma, et seda kõnni oleks uuritud,
 võttis õppenõukogu otsuse vastu, et karistuseks tuleb sti-
 pendiumi saajatel stipendium ära võtta. Mis
 muud sanktsioonid olid, enam ei mäleta. Mind

pigistas aga stipendiumi äravõtmise väga valesalt.
Kust pidi ema püüdnud raha hankima?

Tegime siis otsuse, et kui lõpuaktusel õpetajad tulevad
õnnitlema, siis teatud õpetajate käth vastu ei võta. Aga
varsti oli ka see vandenõu teatavaks saanud. Asjast
oli kindlasti saanud seminari elgkooli õpetaja Nirk, pärit
ka Rakvere seminarist ja kellega oli meil usalduslik
vahetõr, tuli meid pöörama, kas ome algausel või
saadetud, seda me siis teada ei saanud. Aga me
ei lasknud endid ümber rääkida jätme kindlaks.

Limberg ja Sarke, nendega ei lepi me kunagi!
Aga aga õppenõukogu või alla jääda mõnele isetehtud
likule ja vastuhakkajale õpilasele. Tehti otsus: Õpetajad ei
õnnitle õpilasi, vaid õpilased peavad õpetajaid tänama
tehtud töö ja valla eest! Nii et, ikkagi kaotajad!

Siinases pingelises vahetõr moodustid viimased kuud
Tartus. Rõik oli lõinud teisiti, kui olin oodanud, ja loot-
nud. Olin rõõmus, kui lõputunnistus hääs oli, et sinna
enam polnud vaja tagasi tulla. Mul ei olnud isegi rõõmu
mu heast tunnistusest. Ma olin, loobunud paginist,
kui hõlpi neid pahandusi, mis selle kahe aastapooksul
oli sünenud, olematukes oleks ⁱⁿ saanud teha.

Aga Tartu Pedagoogiumi seminari haust on ka
hõid mälestusi. Üks nendest oli ^{on} eesti keele teind.
Rakveres ~~see~~ nii igar ja väheharitavane muutis
siin Herman Rajamaa käitlusele haritavaimaks
õppeaineks. Entki väimustatud olid teadmused meest
aineõpetajast. Ma ei tea ka ühtki juhust, et keegi

oleks märkuri teinud Rajamaa käitumise kohta
uusan, et tervel meel lemmul temast parimad mälestused
on säilinud.

Kui igas kodis valitseb teatud meelsus või
vaim, nagu sel ajal öeldi, siis Tartu Pedagoogiumi
kohta ei olnud ma selles mõttes mingitugusid piire
toimimata. Oli Rakvere vaim ja Tartu vaim ja need
kokku andsid kirgu segaduse. Rakvere õpilased olid
ja jäid omaette ja Tartlased omaette. Nemad olid
oma kodus. Meie olime tühjatsingjad. Sissetungija
mõiste alla viidi ka direktor ja osa juundetulevad
õpetajad. Voldemar Raam oli mees, kelle ees vande
endine direktor pidi taganema ja leppima ainet alg-
koolijuhataja kohaga. Seda ei antud Raamile kunagi
andeks. Nii endised Tartu Seminar õpilased, kui
ka õpetajad olid uue direktori vastu. See tõrkas
teravalt sõlma. Avalikke teravaid kokkupõrkeid püü-
sid õpetajad vältida, õpilased aga mitte. Meis õppe-
nõukogus juhtus, jäi meile suurelt osalt teadmata, aga
ühte ja teist tilkus vahel läbi. Intrigid õpetajas-
konnas siirandadid nõtkem eraldumist õpetaskonna.

Vaatamata intrigididele ka meie oma klassis, pea-
asjaltult Antsoni poolt vii vastu, suudame (hoos siiski)
veel üht ja teist läbi viia teostada.)

Kui Rakvere algatatud traditsioon - igal aastal
ühiselt leitud näidend ^{kätte} ära õppida ja see siis
terve koolile ette kanda, sai siiski teoks ka
Tartus. Otsustasime laulmängu "Parvepõidid" ära õppida.
kätte

Uut häänt, seminaris algkoolist oli nõus näidendit
juhtima ja ~~Ar~~ Jorau Pakk (lastiõpetaja) koolituses
muutuhatise kooli eest. Vaatamata Järgugustele ras-
kustele õnnestus tühki suurepäraselt. Seda leidnd
ka teised õpilased ja õpetajad. Isegi tarklased
omdnid kuitra hirmangu. Joonistusepetaja Merilaid
leidis iksi, et meie mängu võis kunstimöödapunga mõtta.
Olime uhked, aga peaaegu alitult ^{sellest} ~~ja~~, et saime Tartlastele
näidata, mida meie suudame.

"Parvepoistega" käinime veel Puhjas ja Väike-Maarjas.
Mõlemad kohas olid ^{suure} ~~olud~~ ^{suure} ~~eduga~~.

Tartu elu ise oli aga võrnatult huvitavam
Rakvere elust. Sattumine üieti öeldud maalt linna.
Teater ja rahvaulikool olid isaihele kättesaadavad.
Kasutamis neid võimalusi õhustati. Selleaegsed
Vanemuise etendused ^{suutsid} ~~saad~~ enam-vähem kõik ära va-
adata. Tähistuseks vahel oli aga partneri puudus ja
üks ^{inda} ~~teatrisse~~ minna polnud ka huvitav, ~~ing~~
partneri vahetamine ei tulnud üldse kõne alla.

Kuna olime ~~tal~~ ^{siis} ajal veel kõik täiskasvanud, siis
ei olnud kellelgi ^{minna} ~~huvitust~~ ^{huvitust} meelelahutust
otnema, minna. Teadmine aga, et mõned teiste klasside
õpilased neid arutusi kiti kätlastand.

Kui 1934. aasta kevadel lõputunusturiga
laskus Pepleri Tänavast lahkumise, oli hinges ^{suur} ~~suur~~
tühjus tunne. Olin saavutanud selle esimese
~~mita~~ eesmärgi, mida olin püüdnud ja soovinud,
aga rõõmu ma sellest ei tundnud. Siispool nime-

Tatud negatiivsed vahejuhtumid olid veel teravalt
 mälus. Teisest küljest ka teatud salajane mure
 tulestusest ^{pärast} ^{saab} Mis niid edasi? Uus elujärk algab!
 Kasma Olen ma küps teisi õpetama ja juhtima?

Elmar Saariste